

1980 VE SONRASI ANKARA SPOR BASINI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA*

Erol İLHAN**

Adalet GÖRGÜLÜ AYDOĞDU***

ÖZ

Spor, bünyesinde taşıdığı mücadele, rekabet, hareket, heyecan ile birlikte; siyasetten ekonomiye, küreselleşmeden milliyetçiliğe, endüstriden medyaya, popüler kültürden pazarlamaya kadar geniş bir alanın odağında yer almaktadır. Sosyal, kültürel ve ekonomik dinamiklerin kesişme noktasında yer alan ve tüm dünyada kitlelerin takip ettiği spor, medyanın da en fazla ilgisini çeken olgu olarak dikkat çekmektedir. Söz konusu dinamikler, spor medyasını diğer gazetecilik alanları içinde farklı bir yere yerleştirmekte, onun gelişim ve değişim süreci üzerine düşünmeyi ve araştırma yapmayı neredeyse gereklilik haline getirmektedir.

Bu çalışmada, Ankara spor basını özelinde spor medyasının 1980’li yıllardan günümüze kadar geçirdiği süreç, spor muhabir ve yazarlarının değerlendirme ve tanıklıklarıyla ortaya konulmaya çalışılacaktır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışma kapsamında Ankara’da 30 yıl ve üzerinde görev yapan 10 spor gazetecisi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Sonuç olarak Ankara spor medyasının; 1980-2000 yılları arasında, çok sayıda gazetecinin istihdam edildiği, tüm branşlara ve amatör sporlara yer veren, rekabete açık, spor yönetim ve organizasyonlarında saygınlığı olan bir durumdan, 2000’li yıllarla birlikte servislerde yalnızca bir muhabirin istihdam edildiği ya da istihdamın tamamen ortadan kalktığı, İstanbul medyası ve spor yönetimi karşısında ciddi bir düşüş içine girerek eski etkisinin çok uzağında kaldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Spor, medya, Ankara spor basını, muhabir

A STUDY ON ANKARA SPORTS PRESS IN 1980 AND AFTER

ABSTRACT

Sports, with connotations like the struggle, competition, movement, and excitement, are at the center of a wide range of fields from politics to economy, from globalization to nationalism, from industry to media, and from popular culture to marketing. Sports, which draws great attention from the media, is at the intersection of social, cultural, and economic dynamics and is followed by the masses throughout the world. These dynamics place sports media in a different place among other fields of journalism, making it almost a necessity for researchers to think and study on its development and change process. In this study, the period of sports media from the 1980s to the present, in particular, the Ankara sports press, is tried to be revealed with regard to the evaluations and testimonies of sports reporters and writers. Within the scope of the qualitative study, in-depth interviews were conducted with ten sports journalists (reporter, columnist, intelligence chief, news editor, news director and managing editor) who were employed in Ankara for 30 years or more. As a result, in the study it is first seen that Ankara sports press between 1980 and 2000 was in a position where many journalists had been employed from several branches and amateur sports, covered all branches and amateur sports, opened to competition, and respected in sports management and organizations. But, in the study it is concluded that, with the 2000s Ankara sports press became a position where only one reporter employed in the services, or employment completely eliminated, and fell far short of its former influence by entering a serious decline in the face of the Istanbul press and sports management.

Keywords: Sports, media, Ankara sports press, reporters

* Bu çalışma, 6-7 Mart 2020 tarihinde Ankara’da düzenlenen “3. Erasmus Uluslararası Akademik Araştırmalar Sempozyumu”nda sunulan bildirinin genişletilmiş ve düzenlenmiş halidir.

** Doç. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, erol.ilhan@hbv.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9428-4611>

*** Doç. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, adaletgorgulu@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6278-7214>

GİRİŞ

Spor ve basın, toplumsal yaşamın iki popüler kurumu olarak tarihsel süreçte daima ilginin odağında olmuştur. Spor, akıllı insan denilen Homo Sapiens'in yaşamında özellikle yerleşik kültüre geçişle birlikte(Fişek, 1985) kendini göstermeye başlamış, tarihi süreçte; dini, milli, ekonomik, ticari ve siyasi motiflerle iç içe geçerek, kitle iletişim araçlarının yaygınlaştırma etkisinden de yararlanarak günümüzün en dikkat çekici fenomenlerinden biri haline gelmiştir.

Medya yapılanması içinde spor özellikli bir yere sahiptir. Gazeteler, dergiler, radyo, televizyon, internet haber siteleri, sosyal medya uygulamaları spora bu özellikli yerini hissettirecek şekilde ayrıcalıklı yer vermektedir. Medya sporun ve özellikle futbolun kitle karşısındaki etkisinin farkında olarak, her geçen gün daha fazla sportif etkinliği ve sporcularla ilgili magazini sayfalarına, ekranlarına, internet ortamına taşımaktadır. Yazılı basında yer alan spor gazeteleri ve dergileri, televizyonlarda yer alan maç yayınları ve spor programları, internet yapılanmasındaki spor sayfaları ve siteleri, siyasi haber yorum ve değerlendirmelerden daha fazla ilgi çekmekte, tiraj/izlenme oranları ve takipçi sayıları artmaktadır.

Sporun bireysel ve toplu bir aktiviteden, endüstri haline gelmesinde kitle iletişim araçlarının etkisi yadsınmaz. Tarihsel sürece bakıldığında, spor ve basın birlikteliğinin ilk örnekleri, gladyatör gösterileri ile ilgili tek sayfalık duyuruları saymazsak, 18. yüzyıla dayanmaktadır. Basında 1800'lerden önce, tek tük ve yalıtılmış spor haberleri görülürken, İngiltere'deki bir boks maçı, 5 Mayıs 1733 tarihli Boston Gazette'de haberi yapılan ilk spor olayı olarak literatürde yer almaktadır. Bu gelişmeyi 1750 ve 1800'lerde ödüllü boks maçları ile at ve bot yarışlarının periyodik haberleri(W. M. Leonard, 1988:414) izlemiş, sanayileşme ve kentleşme ile birlikte kitle sporlarına ilgi artıkça spor, basında daha fazla yer bulmaya başlamıştır.

Türkiye'de ise spor basın tarihini, Ali Ferruh Bey'in eskrim ile ilgili ilk spor yazısının haftalık Servet-i Fünun dergisinde yayımlandığı 1891 yılına kadar götürmek mümkündür(Atabeyoğlu, 1991:6). Bu tarih başlangıç alındığında Türk basınında sporun 130 yıldır yer aldığını söyleyebiliriz.

Bu ön bilgilere rağmen çalışma spor ve basın tarihi ile ilgili geniş literatürü aktarma amacıyla değildir. Çalışmada; daha önce yapılan spor basını çalışmalarında üzerinde durulmayan, Ankara spor basını incelemeye tabi tutulacaktır. Literatürde Ankara spor basını ile ilgili herhangi bir çalışma ve dokümanın bulunmaması araştırmayı zorlaştırırken, tarihi tanıklıkları daha önemli hale getirmektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki, Ankara spor basınına eğilen herhangi bir araştırma olmamasına rağmen Uzun'un(2001) *Türkiye'de Spor Basını (1980-2000)* adlı doktora çalışması 1980 sonrası dönemin önemli gelişme ve dinamiklerini ortaya koyarak, Türkiye'de basının sporu nasıl sunduğunu, spor haberlerine sayfalarında ne kadar yer verdiğini, spor basınının söylemini ayrıntılı bir şekilde incelemesi ile alanda önemli bir yere sahiptir.

Ankara spor basını ve 1980 sonrası döneminin seçilmesinin en önemli sebebi, askeri müdahale ile birlikte Türk basınında köklü değişikliklerin görülmesi, spor basınının da bu süreçte dikkat çekici roller üstlendiğinin düşünülmesidir. 1980 sonrası süreci yaşamış muhabir ve yazarların halen hayatta olması ve dönemle ilgili tanıklıklarına başvurma imkanının olması da araştırmacıları çalışmaya yönlendiren sebeplerden biridir. 1980 ve sonrası dönemin seçilmesinin nedenlerinden biri de, Ankara spor basınında özellikle 1980-2000 arasında çok sayıda gazetecinin istihdam edildiği, Ankara haberlerinin daha çok yer bulduğu, görev yapan spor muhabirlerinin daha etkili ve saygın olduğu bir dönemden, 2000 sonrası yaşanan düşüşler ve günümüzde Ankara bürolarında spor muhabirinin istihdam edilmediği ya da en fazla bir muhabirin istihdam edildiği bir konuma, hangi durum ve dinamiklerin sebep olduğunu ortaya koymaktır.

Bu amaçla çalışmada, şu varsayımlar sınanmaya çalışılmıştır: 1980 sonrasında Türkiye'de siyaset kurumunun etkisiyle halkın spora/futbola verdiği önem giderek artmıştır. İstihdam olanakları, 1980-2000 arasında sürekli artarken, 2000-2021 arasında giderek azalmıştır. Ankara Spor Basınının etkisini kaybetmesinde Futbol Federasyonu ve kurullarının İstanbul'a taşınmasının büyük etkisi olmuştur.

Futbol ve üç büyük takım hegemonyası nedeniyle diğer branşlar basında yeterli ilgiyi görmemiştir. Diğer branşların gazetelerde ve televizyonlarda yer bulamaması Ankara spor basınının etkisini gün geçtikçe azaltmış, etkili muhabirlerin İstanbul'a transfer süreci başlamıştır. Basındaki tekelleşme ve gazetecilikten gelen patronların alandan çekilmesi/çekilmek zorunda kalması Ankara spor basınına olumsuz etkilemiştir. Popülere yönelme ve sporun diğer branşlarının göz ardı edilmeye başlanması ile Ankara basını her geçen gün daralmıştır. İletişim ve bilişim teknolojisindeki gelişmeler, daha az sayıda muhabirin istihdamını beraberinde getirmiştir. Ankara spor basınında çıkan haberlerin sayısındaki düşüş, muhabirlerin spor yönetimleri ve siyaset kurumu karşısında saygınlıklarını azaltmıştır.

Bu varsayımlardan yola çıkarak araştırmada, Ankara spor basınının 1980'li yıllardan günümüze kadar geçirdiği süreç, spor muhabir ve yazarlarının değerlendirme ve tanıklıklarıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışma kapsamında Ankara'da 30 yıl ve üzerinde görev yapan 10 spor gazetecisi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

1980 SONRASI SPOR BASININA GENEL BAKIŞ

1980 sonrası spor basınının durumunu açıklamaya başlamadan önce, dönemin belli karakteristiklerini ortaya koymak faydalı olacaktır. Türkiye, 1980 öncesi ekonomik alanda, diğer üçüncü dünya ülkeleri gibi devletin etkili olduğu ulusal kalkınmacı ve ithal ikameci bir model uygulayarak büyümeye çalışmıştır. 1980'li yıllara gelindiğinde Türkiye bu politikalarından vazgeçerek, yeni dünya düzeni ile bütünleşme politikaları uygulamaya girişmiştir(Şaylan, 1995:11).

12 Eylül 1980 darbesi de bu politikaların dayatılabileceği politik ve toplumsal ortamı hazırlamada önemli bir işlev görmüştür. Batılı kapitalist sisteme eklenme sürecinde Türkiye, çokuluslu şirketlerin ve çokuluslu özel ticari bankaların etkinlik alanına daha fazla girmeye başlamıştır(Özkazanç, 1998).

Türkiye'de 1980 sonrasında kapitalizmin ivme kazanması popülerleşmeye de ivme kazandırdı. Bir yandan ekonomik rekabet, bir yandan da 12 Eylül rejiminin siyasetten uzaklaştırma ve eleştirileri kısıtlama uygulamasının etkileri altındaki basın ise bu popülerleşme eğilimlerini güçlendirme yönünde hareket etmiştir. Gazeteler, tirajlarını artırma çabasında, 1980'li yıllardan itibaren promosyona yönelirken içeriklerinde de magazini ön plana çıkarmaya, ekonomi, cinsellik ve özellikle sporu daha fazla kullanmaya başlamışlardır(Uzun, 2001:107).

Devlet, sporu "birlik ve beraberlik" duygularını artıracak, gençlerin siyasal eyleme dönüşebilecek enerjilerini alacak bir etkinlik olarak değerlendirmiştir. Özellikle futbolun 'öteki'nin yaratılmasında ve meşrulaştırılmasında 'öteki' üzerinde kurulan 'biz' kimliğinin oluşturulmasında önemli bir işleve sahip olması(Gökdemir, 1999) bazı kentlerde olduğu gibi valilerin ilin spor kulübünün başkanlığına getirilmesi benzeri uygulamalara yol açmıştır. Bu süreçte spor, gündem değiştirmenin etkili bir aracı olarak belirmiştir. Spor, özellikle de futbol, siyasal iktidarlar için geniş kitleleri çekebilme, onları oyalayıp eğlendirme niteliği nedeniyle kitleleri depolitize etme ve sorunlar üzerinde düşünmelerini engelleme konusunda ideolojik bir önem taşımakta, toplumsal tepkinin kanalize edilebileceği bir denetim aracı işlevi görmektedir (Uzun, 2001:146).

1980 sonrasında siyasetin spora ilgisine, basın da kayıtsız kalmamıştır. Böylece spor basınında gelişim 1980 sonrası dikkat çekici boyutlara ulaşırken, devletin sporu özellikle de futbolu kitlelerin enerjisini boşaltacağı bir alan (emniyet sübabı) olarak görmesinin de etkisiyle, gazeteler spora daha fazla yer vermeye başlamıştır. 1980'li yıllar, günlük gazetelerin tam sayfa sporla yetinmeyip, haftanın belirli günlerinde iki, üç, dört, hatta yedi sayfasını spora ayırmaya başladığı, zengin spor sayfalarıyla tiraj kazanma amacı güttüğü bir dönem olmuştur(Atabeyoğlu, 1991: 57).

Özellikle gençler, depolitizasyon süreci sonrasında yüksek kültür ve sanat ürünleri yerine daha çok magazin ve sporla ilgili yayınlara yöneldiler daha doğru ifade ile yöneltildiler. Spor medyası da bu

talebi karşılayabilmek için sayfalarını futbola ve onun her türlü yüzeysel ve magazinsel boyutuna alabildiğine açtı(Özsoy, 2011:212-221).

Uzun'a(2009:697) göre; Türkiye'de 80'li yıllardan başlayarak seyirci sporlarının, özellikle de bunların en popülerleri olan futbolun, dünyadaki gelişimine bağlı olarak ticarileşme süreci hızlanmış ve futbol eğlence endüstrisinin önemli bir sektörü haline gelirken medyada bu süreci güçlendiren bir aktör olmuştur. Türkiye'de yayınlanan spora ilişkin 98 süreli yayının 94'ü, 1980 sonrası yayın hayatına başlamıştır.

1980'li yıllarla birlikte spor gazete ve yayınları ile spora ayrılan bölümlerin sürekli artması, spor gazetecisi istihdamında da şu an ile kıyaslanmayacak bir artışı getirdi. Ankara'nın önemli spor yazarlarından Besim Güçtenkorkmaz bir yazısında Türkiye Spor Yazarları Derneği Ankara Şubesi olarak, gazetelerin spor servisleri arasında 1990'lı yıllarda futbol turnuvaları organize ettiklerini, o tarihlerde gazetelerin spor servislerinde en az 6-7 kişinin görev yaptığını ifade etmektedir. Güçtenkorkmaz, "Bugün ne yazık ki, Ankara'daki spor servislerinde bazı gazetelerde 1 kişi var. Bazılarında ise kimse yok." diyerek, Ankara spor basınının geldiği durumu da ortaya koymaktadır (www.gezintihaberleri.com).

1990'lı yıllar özel televizyonların yaygınlaşması ile medya ve spor ilişkisinin geliştiği ve güçlendiği bir dönem olmuştur. 1990 yılında "Star" televizyonunun yayına başlaması ile Türkiye'deki tek kanallı televizyon dönemi fiilen ortadan kalkmıştır. "Kanal 6" ve "Tele On", "Kanal D", "ATV", "Kanal 7" ve "TGRT" gibi televizyonlar da bu süreci devam ettiren kanallar olarak görülmektedir(Kazaz, 2007:150). Özel televizyonların popüler kültürün en önemli spor dalı futbol üzerine eğilmesi ve maç naklen yayınlarının ekranlarda daha fazla görülmesi, spor basınında günlük spor gazetelerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. 1989 yılında günlük spor gazetesi Fotospor'un yayın hayatına girmesinin ardından, 1991 yılında Fotomaç, 1992 yılında Taraftar-Fotomaç, 1993 yılında Spor Gazetesi, 1995 yılında ise Fanatik gazetesi yayınlanmaya başlanmıştır(Uzun: 2009: 697). 1995 yılına gelindiğinde, günlük spor gazetelerinin aylık tiraj ortalamalarının, aylık ortalama gazete tirajlarına oranının yüzde 22.88 olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle, 1995 yılında satılan 100 gazetenin 22'si spor gazetesi olmuştur(Uzun, 2001:165).

2000'li yıllarla birlikte spor basını popülaritesini daha da artırırken, ulusal yayın yapan tüm gazete ve dergiler spora bölüm ayırmaya başladı. Yüksek tirajlı gazeteler diğer konularda olduğu gibi sporda da bölgesel sayfalar oluşturdular.

Günümüzde ise gazetelerin, tiraj kaygısıyla spor sayfalarında üç büyük kulübe ilişkin haberlere geniş yer vermeye çalıştığı görülmektedir. Yayınlanmakta olan spor gazeteleri ve spor sayfalarına bakıldığında, bu sayfaların Fenerbahçe'den başlayarak, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor'a ayrıldığı görülmektedir. Halen iki spor gazetesi yayın hayatına devam etmektedir: Turkuvaz Grubu - Pas Fotomaç, Demirören Grubu- Fanatik.

İçinde bulunduğumuz 2020 yılında tüm televizyon kanalları yüksek getirisi nedeniyle spor/futbol show programlarına geniş saatler ayırırken, Süper Lig, Birinci Lig, Basketbol'da Euro Lig karşılaşmaları şifreli kanallardan yayınlanmaktadır. Cuma, Cumartesi, Pazar, Pazartesi günleri Türkiye liglerinden futbol karşılaşmaları, Salı, Çarşamba ve Perşembe günleri de Avrupa Ligi ve Şampiyonlar Ligi maçları tüm haftayı dolduracak, izleyiciye boş zaman bırakmayacak şekilde yayınlanmaktadır. Bu yayınlarda büyük kulüpler ve sınırlı sayıdaki yıldız sporcu ekranda yer bulmakta, spor yayıncılığı kısır bir döngü yaşamaktadır. Maç naklen yayınları sonrasında ekrana gelen futbol programları ise spor dışında her şeyin konuşulduğu show programı formatında izleyiciyi futbola maruz bırakmaktadır. Bu durum, tarihsel süreç içinde bilinirliği az olan spor yazarlarının günümüzde herkesin tanıdığı ekran yüzlerine dönüşmesine neden olmaktadır(İlhan, 2018: 420).

Spor medyasında, haber ve program sayısında görülen göreceli fazlalık, maalesef istihdamda yansımamakta, ekran ve gazete sütunlarını kaplayan az sayıdaki futbol yazar ve yorumcusunun

tekeline bir görüntü çizmekte, İstanbul medyası, başkent Ankara dahil, tüm diğer kentler karşısında etki ve sınırlarını her geçen gün genişletmektedir.

YÖNTEM

1980 ve sonrası Ankara spor basını adlı çalışma, nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiş, sürece ve algılara yönelik bir çalışmadır. Ankara spor basınının geçirdiği süreç, 30 yıl ve üzeri muhabir, yazar, istihbarat şefi ve haber müdürü olarak görev yapmış gazetecilerin alguları üzerinden değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Derinlemesine mülakat tekniğinin kullanıldığı araştırmada, yarı yapılandırılmış mülakat formundaki soruların açık uçlu bir şekilde katılımcılara yöneltildiği bir yol izlenmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2005:122). Mülakatlar önceden görüşülerek yüz yüze ve internet aracılığıyla yapılmıştır. Katılımcılara görüşme formunda belirlenen 20 soru dışında, sondaj olarak ifade edilen, açıcı sorular da yöneltilmiştir. Görüşmeler sonucu elde edilen veriler çözümlenmiş, kodlanmış ve alt temalar çıkarılarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Görüşme formu hazırlanmadan önce, Ankara Spor Basınında güvenilirliği ve deneyimi ile ön plana çıkan 3 spor muhabirine taslak formdaki sorular yöneltilmiş, eksiklikler tespit edilmiş, onlardan gelen katkı ve eklemelerle görüşme formuna son şekli verilmiştir.

Çalışmanın evrenini Ankara spor basınındaki spor gazetecileri oluşturmaktadır. Örneklem olarak 30 sene ve üzeri görev yapan gazeteciler seçilmiştir. Örneklem yöntemi olarak ise kişiden kişiye, kişiden durumlara ulaşarak farklı olguları açıklama üzerine kurulu kartopu ve zincir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada katılımcılar kodlama tekniği kullanılarak (K1, K2, K3... vb.) ifade edilmiş, kimlikleri gizli tutulmuştur.

Alandaki muhabirleri tanımak ve bağlantılı olmak araştırmacıların katılımcılara ulaşmasını ve derinlemesine görüşmeyi kolaylaştırıcı bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Çalışmada araştırmacının katılımcı rolü, bütüncül yaklaşım, algıların ortaya konulması, esneklik, tümevarımcı analiz ve nitel veri gibi özellikler ön planda tutulmaktadır.

BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların yarı yapılandırılmış mülakat formundaki sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen veriler sunulmuştur. Araştırmada spor gazetecilerine mesleki deneyimleri, istihdam olanakları, İstanbul basını ile ilişkileri, Futbol Federasyonu yönetimi ve kurullarının İstanbul'a taşınmasının Ankara spor basınına etkileri, takip ettikleri spor branşları, spor servislerine verilen/verilmeyen önem, özlük hakları ile ilgili durum, haber kaynakları ile ilişkileri, o dönemde spor gazetecilerinin kullandıkları ekipmanlar, içinde buldukları zorluklar/kolaylıklar, siyaset kurumu ile ilişkileri, spor teşkilatı, spor kulüpleri ve federasyon başkanları ile ilişkileri, spor gazetecilerinin saygınlık durumu, uluslararası büyük organizasyonları takip konusundaki (Olimpiyat, Dünya Kupası, Dünya şampiyonaları) durumları, İstanbul merkezli Türkiye Spor Yazarları Derneği'nde Ankara basınının etki ve temsili, etik değerlerin uygulanması konusunda dönemsel farklılıklar, Ankara spor basınının iletişim fakültesi mezunları için ne vadettiği, Ankara'da mesleği yapmak isteyenler için bir umudun olup olmadığı ve Ankara Spor Basınının önde gelen isimleri ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Spor Gazetecileri Genel Bilgiler

Tablo 1. Katılımcılar genel bilgi tablosu

	Yaptığı Görevler	Eğitim	Gazetecilik Deneyimi(Yıl)
Katılımcı 1	Muhabir/ Spor Şefi/Yazar/Genel Yayın Yönetmeni	Lise	41
Katılımcı 2	Muhabir, Şef,	Lisans	39 (Emekli internet

	Haber Müdürü	(Gazetecilik)	sitesinde yazıyor)	
Katılımcı 3	Muhabir, Yazar,	Lisans (Gazetecilik)	37	Tablo 1’de görüldüğü gibi spor
Katılımcı 4	Muhabir, Haber Müdürü, Yazar, TV Yorumcusu	Lisans (Gazetecilik)	43(Emekli, internet sitesinde yazılarına devam ediyor)	gazetecilerinin çoğunluğu, 7 kişi lisans (Basın Yayın Yüksekokulu yeni adıyla İletişim Fakültesi) mezunu, 3 kişi ise lise mezunudur.
Katılımcı 5	Muhabir, Haber Müdürü, Yazar	Lise	40	Katılımcıların mesleki deneyimleri 30 ile 42 yıl arasında değişirken, muhabir, yazar, istihbarat şefi, haber müdürü, editör, TV yorumcusu ve genel yayın yönetmeni gibi
Katılımcı 6	Muhabir, Yazar, TV Yorumcusu	Lisans (Gazetecilik)	44	
Katılımcı 7	Muhabir, Haber Müdürü, Tv Yor.	Lisans (Gazetecilik)	37	
Katılımcı 8	Muhabir, Editör	Lise	30	
Katılımcı 9	Muhabir, Haber Müdürü	Lisans (Gazetecilik)	37	
Katılımcı10	Muhabir, Haber Müdürü, Yazar	Lisans (Gazetecilik)	42(2016’da Emekli)	

medyanın farklı statülerinde görev yapmışlardır. 40 yıl ve üzeri deneyime sahip katılımcı sayısı 5’dir.

ANKARA SPOR SERVİSLERİNDE ÇALIŞAN MUHABİRLERE İLİŞKİN BİLGİLER

Ankara spor basınında çalışan muhabirler ve sayısal durumları ile ilgili katılımcılara yönelttiğimiz soruya genel olarak; 1980’li yıllarda spor servislerinin, basındaki rekabet nedeniyle günlük ulusal gazetelerin en güçlü servislerini oluşturduğu, özellikle Arman Talay yönetimindeki Tercüman Ankara Spor Servisi ve Devrim Sağıroğlu’nun müdürlüğünü yaptığı Milliyet Spor Servisi, sorumlu müdür, yazar, muhabir, foto muhabiri, sayfa sekreteri gibi kadrolarla 10 ve üzeri spor gazetecisinin istihdam edildiği ve tüm spor branşlarına yer veren yapısıyla dikkat çektiği, Tercüman ve Milliyet gazetelerinin yanı sıra Hürriyet, Günaydın, Barış(Yerel Gazete), Güneş, Son Havadis gibi gazetelerde, 5 ve üzeri muhabirin istihdam edildiği, yerel düzeyde yayın yapan ve bilinirliği az gazetelerde de en az 2’şer muhabirle çalışıldığı, şu an ise çoğu gazetenin Ankara’da 1 kişi ile tüm branşları izlemeye çalıştığı ya da hiç spor muhabiri istihdam etmediği şeklinde cevaplar verilmiştir.

K1, son 30 yılda spor servislerinde çalışan gazeteci sayısında yaşanan trajik düşüşü özetlerken, Ankara spor basınının yaşadığı bu süreçle ilgili üzüntüsünü şu şekilde dile getirmektedir: *“Her geçen gün büyük bir kan kaybı yaşıyoruz. Özellikle son 30 yılda Hürriyet, Milliyet, Sabah gibi büyük gazetelerin spor servislerinin 20 kişiden 10’a, 10’dan 5’e, 5’den 1 kişiye düşmesine büyük bir hüznle tanıklık ettim. Her kulübü, her branşı, her federasyonu takip eden muhabir ve foto muhabirinden, 1 kişi ile hepsinin takip edildiği bir acının içinde görev yapmanın ıstırabın en canlı tanığı oldum.”*

K3, 1990’lı yılların spor servislerinin en hareketli dönemleri olduğunu ifade etmektedir. *“90’lı yıllarda spor servislerinde en az 5-6 muhabir - foto muhabiri görev yapardı. Matbaada görevli sayfa sekreteri arkadaşlarımızı da dahil ettiğimizde bu sayı 10 - 11’i bulurdu. Daha da ötesi Hürriyet, Milliyet ve Sabah gibi büyük gazetelerde bir dönem muhabir - foto muhabiri sayısı 11 - 12’ye ulaşmıştı.”*

K4, 1980 ve 90’lı yıllarda spor medyası ve dolayısıyla Ankara spor basınının altın çağlarını yaşadığını, bu durumun 2000’li yıllarla birlikte değişmeye başladığının altını çizmektedir. *“2000’li yıllara gelirken teknoloji gelişti. Fotoğraf makineleri dijitalle dönerken, taşınabilir bilgisayarlar, özellikle foto muhabirlerine büyük kolaylık sağlamaya başladı. Gazeteler, “medya tover”lara taşınırken, patronların işten gazeteci çıkartma faaliyetleri artmaya başladı. İlk kurbanlar elbette spor servislerinden seçildi. 2003 yılından itibaren medya krizi giderek derinleşti. Spor servisleri de bundan nasibini alınca, bugünkü duruma geldi. Yani bazı servislerde 1 kişi, bazı servislerde hiç kişi pozisyonuna geçildi.”*

K10, “Dışardan spor sayfasında yazanları ve stajyerleri de sayarsak bizim serviste galiba 12-13 kişi vardı. En kalabalık spor servisi Milliyet idi. Diğer gazetelerde de hiç değilse 5 kişilik kadrolar vardı.”

Katılımcılara göre; 1980-1990 ve 2000 yılları Ankara’da spor muhabirliğinin altın çağları olurken, 2000 sonrası dönem ve medyadaki kriz en fazla spor haberciliğini etkilemiştir.

Ankara ve İstanbul Spor Basınının Karşılaştırılması

K1, Ankara spor basınının okul misyonuna ve İstanbul basınına önemli isimleri göndermesine vurgu yapmaktadır: “Başkent Ankara'nın son 40 yılına baktığınız zaman hep İstanbul'a spor yazarı gönderen bir okul misyonu gördüğünü ve bu sürecin Hınç Uluç'la başlayıp, Zeki Çol, Tayfun Bayındır ve Atilla Türker başta olmak üzere birçok isimle devam ettiğini ifade etmektedir.”

K2 ise 1980 sonrası Ankara ve İstanbul spor basını arasında karşılaştırma yapmaktadır: “Ankara basını, İstanbul merkez olmasına rağmen haber kaynağı açısından büyük bir potansiyele sahip olan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (Futbol Federasyonu dahil tüm federasyonlar buraya bağlıydı) en önemlisi de 3 büyükler daha spor sayfalarında o kadar etkin değildi... Ankara Basınının en büyük özelliği, daha doğrusu İstanbul basınına karşı en etkili silahı; Futbol başta olmak üzere federasyonların hem merkezi başkentte olması hem de statü ve yönetmeliklere hakim olmasıydı.” K2, İstanbul basınının üç büyüklere odaklanarak, sporun diğer branşlarını ihmal ettiklerini ve kendilerini yetiştirme gereği duymadıklarını da ifade etmektedir.

K3 ve K4, Ankara spor basınının, özellikle 80’li ve 90’lı yıllarda çok etkin olduğunu, spor servislerinde Devrim Sağıroğlu, Erol Yaşar Türkalp, Taki Doğan, Meriç Enercan, Neşet Özmen, Zeki Çol gibi güçlü isimlerin bulunduğunu, Ankara bürolarında hazırlanan çok sayıda haberin haftanın bazı günlerinde manşetlere taşındığını, Ankara’nın onayını almayan bir ismin TSYD Genel merkezinde yönetici olmasının zor olduğunu, Ankaralı gazetecilerin başarılı ve kapasiteli olması nedeniyle İstanbul’a spor müdürü olarak transfer edildiğini, arkadaşlık bağlarının da güçlü olduğunu belirtmektedirler.

K6 ise Ankara’nın etkisini şöyle özetlemektedir: “Ankara’daki spor etkinliklerini izlemek için İstanbul’dan muhabir, foto muhabiri gelmesi olaylara yol açardı. İstanbul spor basını, Ankara’nın işine karışmazdı.”

K8 ise, Ankara’nın, İstanbul’dan hep taşra olarak görüldüğünü belirterek, “İstanbul futbol ağırlıklı haberciliği benimserken, Ankara amatör branşlara daha çok ağırlık verdi. Habercilikte Ankara hep önde oldu. İstanbul üç büyük kulüp özelinde yayıncılık yaptı. Mesleki yarışmalara bakıldığında, ödüller çoğunlukla amatör branşları ilgilendiren haberlere verildi. Bunu Ankara’nın başarısı olarak görebiliriz” şeklinde konuşmaktadır.

K9, “Futbol Federasyonu, Gençlik Spor Genel Müdürlüğü ve Federasyonlar Ankara’da olduğu için, işin yönetsel tarafıyla yakından ilgilenen muhabirler Ankara’da ‘haber’ peşinde koşarlar, bu zamandan bakıldığında en ufak organizasyona katılacak milli takım kabilelerindeki isimleri önce yazan, ‘atlatma haber’ mutluluğu yaşardı. Satış ve sunumun yapıldığı gazete merkezlerinin bulunduğu İstanbul’da da, oyunlar, maçlar, yarışmalar tarafı değerlendirildi. Ankara’da haber rekabeti, İstanbul’da ağırlıklı olarak ‘yorum’ çekişmesi olurdu.”

K10, 70’li yıllarda her şeyin neredeyse İstanbul’da olduğunu belirterek; İstanbul tekeli elinde tutuyordu fakat Ankara gazetecilerinin performansı sayesinde Ankara basını İstanbul basını ile mücadele edilebilecek hale geldi. Trabzonspor’un şampiyonluğuyla birlikte Anadolu takımları da adından söz ettirmeye başlamıştı. Spor servisi sorumlusu olduğum dönemde(1990’lar) Ankara basını inanılmaz bir aşamaya geldi. Diğer gazetelerde mücadele içerisine girdi. 80’li, 90’lı yıllardaki yükseliş 2000’lerden sonra düşüşe geçti. O dönemdeki haber ödülleri es geçmedik.”

Futbol Federasyonu Yönetim ve Kurullarının İstanbul'a Taşınması

Tüm katılımcılar Futbol Federasyonu Yönetim ve Kurullarının İstanbul'a taşınmasının Ankara basınına olumsuz etkilediği konusunda ortak görüş belirtmişlerdir.

K2, “Ankara basınında güç kaybının Futbol Federasyonu Yönetim ve Kurullarının İstanbul'a taşınmasının yanı sıra; Ankara'nın etkili spor muhabir ve yazarlarının da İstanbul'a transfer olması, Ankaralı saygın futbol hukukçularının emeklilik ve vefat nedeniyle alandan çekilmesi ile İstanbul'un bu alanda da rakipsiz kalması, Galatasaray'ın 2000 yılında UEFA kupasını kazanmasıyla futbolun İstanbul'un hegemonyasını artırması, son olarak da özerkliğine kavuşan basketbolda Anadolu Efes, Ülker gibi güçlü takımların da İstanbul basınına tekeline girmesi ile iplerin tamamen İstanbul'un eline geçtiğini belirtmektedir.”

K4, Ankara spor basınına bu durumdan nasıl etkilendiğini şöyle anlatmaktadır: “Ankara'da işi sadece Futbol Federasyonu'ndan haber çıkartmak olan çok özel gazeteciler vardı. Bu gazetecilerden bazıları çalışma koşullarına ayak uydurmak için İstanbul'a gitmek zorunda kaldı.”

K3, erimenin yalnızca Ankara spor basınında yaşanmadığını belirtmektedir: “Ankara spor basınındaki erimeden bahsetmekle birlikte, İstanbul basını da eskisine göre daha az muhabir ile çalışıyor. Bunun sebepleri arasında basılı gazetelerin tirajlarının yeni medya ile düşmesi, medyadaki tekelleşme, sporun üç büyükler eksenine kilitlenmesi, haberciliğin başka mecralara kayması, profesyonellerin daha az istihdamını gösterebiliriz.”

K5, basındaki magazinleşme, futbol ve üç büyükler ekseninde popüler olanın sunulduğu bir spor gazeteciliği anlayışının spor basınına erozyona uğrattığı dile getirmektedir: “Sporun diğer branşları ve GSGM'den haberler, merkezi İstanbul olan medyanın ilgi alanının dışına kaydı. Spor yöneticileri bu popüler ve sansasyonel anlayış karşısında gazetecileri daha az dikkate almaya başladılar. Gazetecilerin saygınlığı etkisi azalmaya başladı. Bir manşetle yöneticileri yerinde etme dönemi, kulüp başkanının şikayetiyle istemediği muhabiri işten çıkartmaya evrildi.”

K6, Futbol Federasyonu'nun İstanbul'a taşınmasını sonun başlangıcı olarak ifade etmektedir: “Futbol Federasyonu İstanbul'a taşınmadan da futbol ve üç büyük kulüp yine spor basınına gündeminde başköşeyi alıyordu. Futbol Federasyonunun, üç büyüklerin yanına taşınması Ankara spor basını için sonun başlangıcı oldu. Her geçen gün kadrolar eridi, bazı gazetelerde tümüyle yok oldu.”

K9, Futbol Federasyonu'nun İstanbul'a taşınmasının, ilk başlarda Ankara'yı çok etkilemediğini belirtmektedir: “Çünkü federasyon içindeki kimi kritik birimler yine Ankara'da bırakılmıştı. Bu konuyla ilgili arkadaşlar da federasyonla ilgili yapılabilecek haberlerin tümünü, kişisel ilişkilerini kullanarak Ankara'dan yapmayı sürdürdüler. Ne zaman ki federasyon artık tüm birimlerini İstanbul'a taşıdı, o zaman da Ankara'dan haber yapma olanağı kalmadı. Ama o zaman zaten Ankara spor basınında da doğru dürüst spor muhabiri kalmamıştı. İstanbul spor basını, federasyon İstanbul'a taşınmasına karşın federasyon kaynaklı haberler yapma konusunda hiçbir zaman Ankaralı meslektaşlarımızın eline su dökemedi.”

K7, süreci şu şekilde özetlemektedir: “Spor sayfaları sanki üç büyük futbol kulübünün hizmetine sunulmuş gibi hazırlanmaya başlandı. Öncelik her zaman onların oldu. Önemsiz bile olsa mutlaka onlardan haberler verelim mantığı ile zaten sınırlı olan spor sayfalarındaki alanlar daraldı. Ankara'daki kulüplerin haberleri, ya hiç kullanılmamaya başlandı ya da çok küçük alanlara hapsedi. Amatör branşlardaki haberler, sayı olarak daha az kullanılmaya, sayfalarda daha küçük yer bulmaya başladı. Futbol federasyonu ile ilgili haberlere ulaşma konusunda haber kaynakları daha sınırlı hale geldi.”

K8 ise Futbol Federasyonu'nun İstanbul'a taşınmasına farklı bir perspektiften yaklaşmaktadır: “Futbol Federasyonu, İstanbul'a taşınmadı, kaçırıldı. Ankara Spor Basını, o dönemlerde federasyonda yapılan

en küçük bir yanlışı haber yapıp, eleştiri dozunu hiç düşürmeyince, federasyon üç büyük kulübün etkisini daha rahat arttırabileceği İstanbul'a götürüldü. Federasyonun gitmesi, yani haberin kaçması/kaçırılması, Başkent basınını işsiz bıraktı. Federasyondan alınan 'hakem notu', 'gözlemci raporu', 'futbolcu cezaları' gibi özel haberler ortadan kalkınca, geriye zaten İstanbul'un elinde bulunan maç yorum işi kaldı. Bu da muhabir gereksinimini azalttı. Takım başarısı sınırlı olan Ankara'da her geçen gün futbol maçı muhabiri sayısı da azaldı. Ender zamanlarda sayfalarda yer bulan bir-iki federasyon haberi de görülmemeye başlayınca sayfalar giderek Ankara için küçüldü. İstanbul için de, masa başı ve üç kulüpten haberlere dönüştürüldü."

Takip Edilen Spor Branşları

Spor gazetecileri, futbolun yanı sıra diğer branşları da bilmek ve takip etmek zorunda olduklarını ifade ederken, tüm amatör sporların yanı sıra okul sporlarının da gazetelerde yer bulduğu konusunda görüş bildirmişlerdir.

K2, *"Futbol dışında güreş, boks, eskrim branşlarında diğer arkadaşlarımdan bir adım öndeydim."*

K3, *"Basketbol, voleybol ve hentbol takip edilirdi. Sadece müsabaka takibi değil, federasyon haberleri, genel müdürlük ve spor bakanlığı ile ilgili haberler Ankaralı spor muhabirleri tarafından takip edilirdi."*

K4, *"Naim Süleymanoğlu'nun Türkiye'ye gelmesi ile halteri de takip etmeye başladım. Basketbol, boks, yüzme ve voleybol da yurt içi ve yurt dışında izlediğim branşlardı."*

K5, *"Cumhurbaşkanlığı Bisiklet Turunu takip ederdik."*

K6, *"Salon hentbolunu kendime spor dalı olarak seçtim, havacılık sporları ile de ilgilendim."*

K7, *"Spor yazarlarına girişteki ana branşım basketboldu. atletizm, voleybol, hentbol ve cimnastik gibi branşlarla da mesleki anlamda ciddi biçimde ilgilendim."*

K9, *"Ankaragücü futbol takımının antrenman ve maçlarını izleyen bir muhabirdim. Bunun dışında, güreş, halter, hentbol, atletizm, zaman zaman da basketbol ve voleybol izlerdim."*

K10 ise futbolun her zaman lokomotif olarak işlev gördüğünü vurgulamaktadır: *"Eskrim, tenis, güreş, basketbol, boks, atletizm veya amatör branşları takip ederdik. Tam sayfa haberleri çıkardı. Mesela biz Balkan kros şampiyonalarına bile giderdik. Herhangi biri herhangi bir branşta derece elde ederse tam sayfa haber olurdu. Futbol ağırlıktaydı fakat futbol gazeteciliği yapılmazdı."*

Ankara Spor Servislerine Verilen Önemle İlgili Görüşler

Bir katılımcı hariç tüm katılımcılar, 1980 sonrası dönemde Ankara'daki spor servislerine daha fazla önem verildiği konusunda görüş belirtmişlerdir.

K3, *"Gereken önemin verildiğini söyleyebilirim. Çünkü gerek muhabir sayısı, gerekse iş yerindeki ortam, tatmin edici şekildeydi. Hemen her gün Türkiye baskısına haberlerimiz girerdi. Olimpik branşlarda yapılan uluslararası şampiyonalara mutlak surette Ankara'dan muhabirler giderdi."*

K4, *"Spor servisleri gazetelerin en önemli bölümlerinden birisiydi. Bütün gazetelerin spor sayfaları arka kapak denem sayfayla başlıyordu. Bugün hiçbir gazetenin arka kapağında spor haberi yer almıyor. Çalışanların sayısal olarak da değeri fazlaydı, insan olarak da. Patronlar, spor servisi çalışanlarına özel yemekler düzenlerlerdi. Yurt içi ve yurt dışındaki maçlar mutlaka izlenilirdi. Olimpiyatlarda ve dünya futbol şampiyonalarına mutlaka Ankara spor servislerinden de arkadaşlarımız gönderilirdi. Halteri tamamen Ankaralı spor yazarları yıllarca izledi ve Naim ile Halil'in muhteşem kaldırışlarını gazeteler aracılığı ile okurlarına aktardı."*

K9, haberci kimliği olan yöneticilerin alandan çekilmesi ile durumun değişmeye başladığını vurgulamaktadır: “*Servislerin başına geçen isimlerin ‘haberci’ kimlikleri her zaman öndeydi. Sonrasındaki değişime baktığımız da bunu daha iyi anlarız. Haberci yöneticiler, haberleri doğru-gerçek-yorumsuz sunan yöneticiler, zamanla yerlerini, üç büyüklere yakınlığı ile öne çıkan, haberi duruma göre, yakınlığı bulunan takımların üst yöneticilerinin isteklerine göre, renk bağımlılığına göre ‘yorum’ şeklinde sunanlara bıraktı.*”

K10, “*Hürriyet Gazetesi’nde, Mehmet Ali Kışlalı’nın Ankara temsilciliği yaptığı dönemlerde spor servisleri önemli ve dikkate alınan nitelikteydi. Bu, elbette spor servisini yöneten şeflerin de ağırlığı ile gerçekleşebiliyordu. Simavi’lerin Hürriyet’i satması ile birlikte her şey yozlaştı. Spor servislerinin önemi kalmadı, sendikasılaştırma ile birlikte Ankara’da ciddi anlamda çalışan kıyımı yapıldı. Nitelikli gazeteciler kurtuluşu İstanbul’a göçmekte buldu. Kalanların çoğu da spor federasyonlarına yanaşarak, danışmanlıklar, sözcülükler bulup, yaşamlarını idame ettirdiler, Ankara’da spor gazeteciliğine darbe vuruldu.*”

K7 ise, Ankara spor basınının durumu hakkında farklı bir yorumda bulunmuştur: “*Ankara’daki spor servisleri her zaman ikincil konumdaydı, en popüler çalışanlar her zaman politika muhabirleri olmuştur. Spor servisleri sporun popüleritesi ile eşdeğer olarak gazeteler için dönemsel olarak öne çıkmıştır. Bu dönemlerde çok ziyaret edilen servistir spor odası.*”

Gazetecilerin Özlük Hakları

K1, gazetecilerin her dönemde yaşanan sıkıntılarının başında özlük haklarının geldiğini belirtmektedir. “*Hiç bir zaman kurallara uyulmamıştır. Dün de, bugün de aynı şikayetler devam ediyor. Yaptığımız özellikli bir iş olmasına rağmen, hep hak kaybına neden olan statülerle çalıştık.*”

K2, “*70 yılların sonları ve 80’li yılların başlarında basın sigortası herkese nasip olmazdı. Birçok arkadaşımız sigortasız, telif ücretiyle çalışıyordu. Hatta yeni başlayanlar için bu daha da trajikti. Çünkü telif ücreti bile alamıyorlardı. Uzun yıllar direndikten sonra ancak kadroya alınabiliyorlardı. Ancak o dönemlerde Sendikalaşma (Hürriyet ve Günaydın hariç) vardı. Tabi ki kadrolu arkadaşlar için... Ancak daha 90’lı yıllarda özellikle Asil Nadir döneminde Güneş gazetesinin kapatılmasında sendikanın yetersiz kalması, gazete emekçilerinin (Matbaa işçileri dahil) haklarını alamamaları ile sendikalaşma hareketi büyüksekteye uğradı. Bunu fırsat bilen işverenler de sendikalaşmanın önünü kestiler.” diye konuşmaktadır.*

K3, 80’li yıllarda gazeteciliğe başladığında maaş politikasının tatmin edici düzeyde olduğunu vurgulamaktadır: “*Hatta çok iyi sayılırdı. 212 sayılı basın kanunu çerçevesine sigortalı olmak da çok zor değildi. Ama bu tablo her geçen gün kötüye gitti. Önce sendika devre dışı bırakıldı. Sonra maaşlar düştü. 212 sayılı basın kanunu çerçevesinde sigortalı olmak da iyice ortadan kalktı. Basın halen can çekiyor.*” K3 ayrıca, sigortasız spor gazetecilerin kolayca işten çıkarıldığını da sözlerine eklemektedir.

K4, çalışanların özlük haklarının, servis şefleri ve spor müdürleri tarafından fazlasıyla korunduğunu belirtmektedir. “*Tüm çalışanların 212 sayılı basın kanununa göre sigortalı yapılması sağlanırdı. Sendikalaşma azalmıştı ve sendikanın yapacaklarından çok fazlası, o dönemin Ankaralı spor servis müdürleri tarafından çalışanlarına sağlanıyordu. Belki bazı gazetecilerin hakkı da yenmişti ama genelde sendikasızlık açığı böylece, iyi niyetle kapatılmaya çalışılıyordu.*”

Burada şu noktayı da ifade etmek gerekir, aslında yukarıda belirtilen sorunlar yalnızca spor gazetecilerine özgü sorunlar değil, tüm basın camiasının sorunuydu.

K7, “*Ben mesleğe başladığımda yani 70’te yılların ikinci döneminde sendikalaşma son derece yaygın ve popülerdi ancak doksanlı yılların ilk bölümünde planlı ve programlı biçimde sendikalaşma ile başlayarak birçok sosyal haklarımızı teker teker yitirdik.*”

70’li yılların ikinci yarısında son derece yaygın olan sendikalaşma, 90’lı yılların başlarında azalırken, 212 kadrosu dışında istihdamlar başlamıştır. K8, muhabirlerin özlük haklarının hiçbir dönemde tam olarak korunduğunun söylenemeyeceğini; “1990’lardan itibaren TRT ve AA dışında iş güvencesi kalmadı ve sendika bitirildi. Çalışanlar açısından ortamın iyi olduğu dönemde bile gazeteye yeni başlayan muhabire kimi zaman 1 yılı bulan sürelerde kadro yapılmazdı ve dolayısıyla arkadaşlarımız sigortasız çalışırdı. Sonradan sigorta yapılanların kimileri de gazetenin bağlı bulunduğu holdingin bir başka kuruluşundan kadrolu gösterilir, bu durum da arkadaşımızın basın kartını almasında bile sorun oluştururdu. Bir süreliğine kadrosuz çalıştırma, AA ve TRT’de bile vardı” şeklinde ifade etmektedir.

Ankara spor basınının en kolay basın sigortası yapılan servis olma özelliğinden 90’lı yıllarla birlikte en zor basın sigortası yapılan bölüme dönüştüğü gözlenmektedir. K9 da, bu konuyla ilgili şu açıklamayı yapmaktadır: “Zaten kazançları çok olmayan gazeteciler, işlerini yapmak, daha iyi gazeteci olmak için çaba harcarlarken, amaçları haberken, işin ekonomik tarafıyla değil, haberin prestiji ile mutlu oluyordu. Sonra kazançların artmasıyla birlikte bu geliri koruma telaşı, prestijin yerini almaya başladı. Bu da muhabirliği, biraz memurluğa yöneltti. Böyle olunca da, özlük haklarının korunma işi mahkemelere kaldı. Basın Sigortası almak için ‘gazeteci’ olmak gerekiyordu. Sendikalaşma bazı kurumlarda vardı. Bazılarında hiç olmadı. Zamanla hepsinden çıkartıldı.”

Spor Muhabirlerinin/Gazetecilerinin Haber Kaynakları İle İlişkileri

Spor muhabirlerinin haber kaynaklarıyla ilişkilerini sorduğumuz katılımcılar, genellikle karşılıklı saygıya dayandığını, işlerini, iletişimlerini düzeyli ve haber odaklı yaptıklarını, spor gazeteciliğinin prestiji nedeniyle, sporun üst düzey yöneticileri ve spor bürokrasisinin spor muhabirlerine önem verdiğini, bilgi verme konusunda istekli olduklarını, güvene dayalı, samimi ilişkiler kurabildiklerini ifade etmektedirler. Ayrıca 2000’li yıllarla birlikte basınının ve özel olarak da spor gazeteciliğinin etkisi ve güvenilirliğindeki azalma nedeniyle haber almanın zorlaştığını, ilişkilerin zayıfladığı ya da çıkar ilişkilerine dönüştüğü bir döneme doğru evrildiğini belirtmektedirler.

K1, “Geçmişte bu mesleğin saygınlığı çok daha fazlaydı. Bir mesleğe, bu mesleği icra edenler kadar kimse zarar veremez. Bu konuda kendimizi sorgulamalıyız. Güvenilir olmak, haber kaynağı ile ilişkilerinin en büyük anahtarıdır.”

K2, “Oldukça düzeyliydi... Rutin haberlerde karşılıklı sevgi ve saygıya dayanıyordu. Yolsuzluk ve skandal haberler asla belgesiz verilmezdi. Her durumda bile suçlanan kişinin mutlaka görüşü alınırdı.”

K3, “Şu kadarını söyleyeyim, her istediğimiz kişiyle rahatlıkla röportaj yapabiliydik. Gece evinden aradığımızda bile herhangi bir tatsızlık yaşamadan sohbetimizi ya da röportajımızı yapardık. Ki o zamanlar cep telefonu yoktu, sabit telefonla iletişim kurardık.”

K4, “Haber kaynakları ile olan ilişkimizi kısaca ‘dostluk üzerine’ diyerek özetleyebilirim. Federasyon başkanları bizden büyükse abimiz, bizim yaşımızdaysa arkadaşımızdı. Eşlerini bile tanır, birçok federasyon başkanının evlerine yemeğe gider veya onları evlerimizde ağırlardık. Bugün, gazetecilerle spor idarecileri arasındaki iletişim ne yazık ki hemen hemen kopmuş durumda.”

K5, “Gazeteci haber kaynağı ile mesafeli olmalıdır. Bizim zamanımızda takım elbisemizi giyer, parfümümüzü sıkar öyle haber kaynağı ile görüşürdük. Lisana da dikkat ederdik. Hitabetimize de dikkat ederdik. Yalan haber yapmazdık”.

K6, “Spor muhabirlerinin haber kaynakları ile ilişkileri mesafeli ve seviyeli bir şekildeydi. Elbette, aramızda çürük elmalar vardı ve ilişkilerini başka yönere çekmeye çalışanlar çıktı. Fakat Ankara spor basını bu çürük elmaları çabuk ayıkladı.”

İstihdam Olanakları

Katılımcılar geçmişle günümüz istihdam olanaklarındaki değişim ile ilgili soruya genellikle, sayısal olarak istihdam olanakların günümüzle karşılaştırılmayacak düzeyde olduğunu ve iş bulma sıkıntısının yaşanmadığını belirterek, eleştirel habercilik yapıldığı için gazetecilere ihtiyaç duyulduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar ayrıca, spor servisi şeflerinin muhabir alımlarında etkili olduğu şeklinde görüş bildirmişlerdir.

K10, “O dönemlerde TSYD Ankara Şubesi, spor servisleri arasında salon futbol turnuvası düzenliyor, gazetelerin çoğu sadece spor servisi çalışanlarından oluşan takımlar kurabiliyor, sayı olarak az ve yaşça büyük isimleri kadrosunda bulunduran gazeteler ise diğer servislerden 1-2 takviye yapıp, turnuvaya katılabiliyordu. Ankara’da aynı anda yapılan organizasyonlar olduğunda, farklı gazetelerden farklı muhabirler, gelişmeleri takip edebiliyordu.”

K2, “Sayısal olarak eski dönem tabii ki daha iyiydi...İş bulma sıkıntımız yoktu. Bir gazeteden ayrıldığınızın akşamı rakip gazetelerden iş teklifi alabiliyorduk.”

K3, “O zamanlar değil gazetenin Ankara temsilcisi, spor servisi şefi bile herhangi bir muhabiri işe alabilecek güce sahipti. Günümüzde neredeyse genel yayın yönetmenleri bile bu güce pek sahip değiller.”

K7, “Bugün gazetelerde sadece birer kişilik spor servisi kadrosu olduğunu düşünürseniz aradaki farkın ne denli korkunç noktaya geldiğini çıplak gözle görebiliriz sanıyorum”.

Gazeteciler, istihdamdaki azalmanın sebepleri olarak; teknolojideki gelişmelerin, foto muhabiri, film yıkama görevlisi, arşiv sorumlusu, fax sorumlusu gibi gazetecilerin sayılarında ciddi azalmaya neden olduğunu, tekelleşme nedeniyle aynı grubun daha az sayıda gazeteci ile servisleri idare etmeye başladığını, gazetecilikten gelen patronların, büyük yatırımlar gerektiren yeni dönemde alanda kendilerine yer bulamadıklarını, gazetelerin spor servisleri yetkililerinin etkisinin azalmasını ve medyada birliğin kaybolmasını gösterdiler.

K1, “Teknoloji, gazetecilik mesleğinde belli kolaylıklar sağlarken, istihdamın azalmasına da neden oluyor. Eskiden birkaç gazetecinin yaptığı işlerin, tek bir kişi tarafından yapılması bekleniyor. Ankara medyasında spor medyası çoğunluğu oluşturur, en fazla muhabir bu servislerde istihdam edilirdi.”

K8, “Eskiden gazete patronları vardı. Şimdi ise iş adamlarının gazeteleri var artık. Gazeteler, hükümete yakınlaşmada basamak haline geldi. Gazetecilik ölünce de istihdam azaldı. Eleştirel habercilik bitti. Böyle olunca da fazla istihdama gerek kalmadı.”

K9, “Bugün istihdam olanağı diye bir şey yok, gazeteciler ve muhabirler için... Ne yazık ki, gazeteci kimliği yok oldu. Yerine, güdümlü memurlar kaldı. Daha doğrusu ‘haber’ yok edildiği için ‘haberci’ye gerek kalmadı.”

Kullanılan Ekipmanlardaki Değişimler

Spor gazetecilerinin kullandıkları ekipmanlar ve pratikleri konusundaki dönemsel farklılıklar üzerine sorulan soruya katılımcılar; daktilo ile yazılan haberlerden bilgisayarlara, filmli makinalardan dijital fotoğraf makinalarına süreci anlatarak cevap verdiler.

K2, “Özellikle foto muhabirleri için deplasmanlar tam anlamıyla bir kabustu... Renkli fotoğraflara geçildiği dönemlerde önce yerel bir fotoğrafçı ayarlanır, sonra ilk 15-20 dakikadan çekilen filimler banyo edilerek en iyi estantanelerden bir veya bir kaç karta bastırılarak telefotolarla 4 ayrı renk olarak merkeze gönderilirdi. Cep telefonu teknolojisi olmadığı için maç yazısı, haber ve yorum geçebilmek için örneğin bir maç öncesi PTT’ye “yıldırım ödemeli basın” diye yazdırılır ve genelde sıra maçın bitiminden sonra gelirdi. Sonra Lefax denilen teknoloji gelince foto muhabirleri bayram

etmişlerdi...”

K3, “Çekilen fotoğrafları yıkamak için görevli arkadaşlar istihdam edilirdi. Yurt dışı görevlerinde bu filmleri haliyle kendimiz yıkardık. Çekilen bir iki siyah beyaz kareyi gazetemize geçebilmek için bavul büyüklüğünde cihazlar götürürdük. Bu nedenle herhangi bir yurt dışı görevine 3-4 çantayla giderdik. Bu çantalarda film yıkamak ve kurutmak için saç kurutma makinesinden termometreye kadar onlarca gereç bulunurdu. Meşakkatli ama heyecanlı günler yaşadık.”

K4, “İletişimde en önemli araçlar telefon, teleks ve faks’tı. Haber daktilo ile yazılırdı. Cızırdayan hatlardan, telekom operatörüne “acele, basın, ödemeli” kaydıyla karşı tarafın numarası verilerek önce telefon kaydı yazdırılır, yarım saat beklenir ve sonrasında daktilo başında bekleyen arkadaşla haber yazdırılırdı. Fotoğraf makinelerinin içine koyduğumuz filmleri, kasetlere kendimiz sarardık. Film banyosu gazetede çoğunlukla muhabirler tarafından yapılır ve maç resimleri karta basılırdı. Fotoğrafları telefoto denen aletle gazetenin merkezine ulaştırmak için cızırdamayan bir telefon hattına ihtiyaç vardı. Bir fotoğrafın gitmesi yaklaşık 25 dakika sürüyordu.”

K6, “Cep telefonu, bilgisayar, internet, telefax gibi teknik ekipmanların olmadığı bir dünyada haber iletme, fotoğraf iletme çalışırdı spor muhabirleri ve foto muhabirleri.”

K8, “Teknoloji, basını hem olumlu, hem de olumsuz anlamda etkiledi. Daktiloların yerini bilgisayarlar aldı. Fotoğraf makineleri, dijital çağa geçti. İnternet hızla büyüdü ve alanda çalışan muhabirleri, merkezde oturmaya itti. Film yıkama servisi vardı. Dijital çağ, bu mesleği de ortadan kaldırdı.”

Teknolojik gelişmeler, gazetecilerin haber ve fotoğrafı ulaştırmadaki zorluklarını büyük oranda giderirken, daha hızlı, daha ayrıntılı, daha fazla haber ve fotoğraf geçme imkanına sahip olmalarını sağladı. Ağır, hantal cihazları kullanma, mekana ve diğer insanlara bağlı olma zorunluklarını aşarken, özellikle yurtdışından haber ve fotoğraf geçmenin meşakkatının ortadan kalkması gazetecileri rahatlattı. Ancak, teknolojinin getirdiği kolaylıklar, istihdam edilen gazeteci sayısının ve ara elemanların yok olmasına neden oldu. Daktilodan bilgisayara, analogdan dijitale, canlı yayın aracından 4G teknolojisine geçişle birlikte, karanlık odalardan, elle yapılan sayfa düzenine kadar her şey yok olurken, gazetecilik göreceli kolaylaşmış görünmekle birlikte, hız baskısı, sürekli güncelleme, tüm işlerin süper gazeteci denilen bir gazeteci tarafından yapılması, istihdamın azalması, özel haberin kaybolması gibi sorunları da beraberinde getirdi.

Sporun Üst Yöneticileri ve Siyaset Kurumunun Baskıları

Ankara spor muhabirlerinin/gazetecilerinin sporun üst yöneticileri (siyaset kurumu) ve spor bürokrasisi ile ilişkilerinin nasıl olduğu, yöneticilerin haber yazma konusunda kurduğu ya da kurmaya çalıştığı bir baskı olup olmadığı şeklindeki sorumuza katılımcıların neredeyse tamamı; ilişkilerin karşılıklı saygı ve güvене dayandığı, spor servislerinin ve şeflerinin çok etkili olduğu, spor bürokrasisinin bırakın baskı yapmayı, iyi ilişkiler geliştirmeye çabaladıkları, olumsuz haber olmaktan çekindikleri, istenilen bilgiler konusunda kolaylık sağladıkları, soru sorma, haberi takip etme, haber yazma gibi konularda daha serbest bir çalışma ortamı sundukları, spor teşkilatını, federasyonları zor durumda bırakacak haberlerin çok daha sık şekilde medyada yer aldığı, bunların büyük tepki çektiği ancak karşı tarafın baskı kurmaya yönelik bir çabasına dönüşmediği vurgusunda bulunmuştur. Katılımcılar, şimdiki dönemde ise spor muhabirlerinin bu özgür alanı çok iyi kullanamadıklarını, sadece siyaset ve spor yöneticileri değil, taraftar gruplarının da sert müdahalesi ve baskısı ile karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir.

K3, “Spor muhabirleri geçmiş dönemlerde çok daha özgürdü. Muhabirlerin ve yazarların gücü ve etkinliği çok fazlaydı. Yazdığımız ufacık bir haber bile büyük ses getirirdi. Spor teşkilatı yöneticilerinin tamamına yakını, spor muhabirlerine saygı ve sevgi çerçevesinde yaklaşırdı. Günümüzde bu tür ilişkilerin minimuma indiğini söyleyebilirim.”

Spor Muhabirlerinin/Gazetecilerinin Saygınlıkları

Spor muhabirlerinin ortak görüş belirttikleri konulardan biri de gazeteci saygınlığı konusunda olmuştur. Katılımcılar, eskiden gazetecilerin daha itibarlı ve saygı gören bir mesleğin mensupları, sözü dinlenir, yorumları dikkate alınır kişiler olduklarını belirterek, gazeteci kimliğinin önemine vurgu yapmışlardır. Bu saygınlıkta gazetecilerin kişiliği ve etkinliğinin yanı sıra gazete imkanlarıyla habere gönderilmeleri, sipariş üzerine haber yapmamaları, giyimlerine kuşamlarına dikkat etmeleri, basın toplantısında sorularının kesinlikle cevaplandırılması, toplantıyı yarıda kesme ya da muhabir azarlama gibi uygulamaların olmamasının etkili olduğunu vurgulamışlardır.

K3, “Gözlemim şu, saygınlık yok denecek kadar azaldı. Bu kara tabloda elbette ki pek çok faktör var. Spor teşkilatı yöneticilerinden tutun da, kulüp yöneticilerine kadar hemen herkes, spor medyasına artık çok mesafeli davranıyor. Yazılı ve sözlü medyanın gücü, değişen ve gelişen teknoloji doğrultusunda diğer alanlara kaymış bulunuyor.”

K9, “Eskiden haber ve haberci saygındı. Sözü dinlenir, yorumları değerlendirilirdi. Artık, ‘haber’ değerini yitirince, ‘haberci’ de aynı oranda değersizleşmeye başladı. Bir iki kelaynak kuşu dışında, en basit tanımı ile ‘yandaş’ ya da ‘tarafçı’ gazeteciler mesleği yok ediyorlar. Ettiler.”

Uluslararası Büyük Organizasyonların Takibi

Spor muhabirleri genel olarak; İstanbul’un üç büyükler ve futbolla ilgili organizasyonları sahiplendiğini, Ankara’daki muhabirlerin ise diğer federasyonların neredeyse tamamının Ankara’da olması nedeniyle olimpiik branşlardaki uzmanlıkları ve ilişkileri nedeniyle futbol dışındaki branşların turnuva ve şampiyonalarını daha fazla takip ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar zamanla spor sayfalarının azalması, tekelleşme, sayfaların futbol sayfasına dönüşmesi, futbol dışındaki haberlerin ajans haberleri üzerinden ikame edilmesi, özel haberler için muhabir gönderilmemesi sonucu Ankara basınının bu tür organizasyonların da dışında kaldığı görüşünü ifade etmişlerdir.

K3, “Eskiden hemen her gazeteden çok sayıda arkadaşımız Olimpiyat, Dünya ve Avrupa Şampiyonası gibi önemli etkinliklere gidiyordu. Ama bu sayı yıllar içinde azaldı. Hatta kalmadı. Artık Ankara dışına çıkmak bile pek mümkün değil.”

K2, Futbol hariç bütün uluslararası organizasyonda Ankara basını her zaman ilk sırayı alırdı. Bu onların sporun tüm üst düzey yöneticileri, federasyon başkanları, antrenörleri, sporcuları hatta masörleri bile çok iyi tanımlarından kaynaklıydı. Ankaralı spor gazetecileri dışında gönderilen gazeteciler, habercilik konusunda yarıya hep 3-0 geride başlardı. Çünkü Ankara basını organizasyonlar başlamadan “atlatma” diye tabir edilen haberleri peş peşe yayınlamaya başlardı.

K1, “Son 20 yılda Başkent Ankara’daki gazeteler ve televizyonların nerede ise tamamı bu geleneklerini tamamen yitirdiler. TRT ve Anadolu Ajansı dışında kalan tüm kurumlar bu organizasyonları İstanbul üzerinden takip ettiler. Ankaralı basın mensuplarından bu şanslı yakalayanların sayısı bir elin parmaklarını geçmez.”

K8, “Amatör branşların Olimpiyat, Dünya, Avrupa şampiyonalarının takibini genelde Ankara yapıyordu. Şimdi olimpiyatı dahi çok az sayıda medya mensubu takip ediyor.”

Bazı muhabirlere göre ise, her dönemde Ankara basını, İstanbul’un merkez olma özelliği ve üç büyük takımın etkisi ile geri planda kalmıştır ve büyük organizasyonları takip etmek için İstanbul’dan hak kopartmaya çalışmıştır.

K6, “Ne yazık ki, İstanbul deyim yerindeyse işin kaymağını yer, Ankara’ya artıkları düşerdi. Günümüzde de durum farklı değil. Hatta daha da kötüleşti. Ankara, bu tür organizasyonlarda hemen hiç yer alamıyor.”

K9, “Suyun başındaki her zaman şanslıdır. Yani merkez İstanbul her zaman bir adım daha öndeydi. Ankara basınının ‘futbol’ dışı becerisi ve bilgisi nedeniyle, futbolun öncelik olmadığı Olimpiyat gibi, Dünya ve Avrupa Şampiyonaları Ankara’ya daha açıktı. Birçok meslektaşımız, bu tür çok sayıda organizasyona gitme şansı yakaladılar. İstanbullu gazeteciler de, futbol ve üç büyük kulüp takipçisi olarak, futbolla organizasyonlara el koydular. Sonrasında, futbol dışı sporların organizasyonları, ajanslardan geçilen haberlere bırakıldı. Özel haber için muhabir göndermek, ortadan kalktı.”

Ankara’da Spor Gazeteciliği Yapmak İsteyenler İçin Bir Umut Var Mı?

“Ankara’da spor gazeteciliği yapmak isteyenler için bir umut var mı?” şeklinde yönelttiğimiz sorumuza katılımcılar genellikle, Ankara’da spor gazeteciliği yapmak için umudun kalmadığı konusunda görüş bildirmişlerdir.

K1’in verdiği cevap, Ankara spor basınının bugünkü sıkıntılı durumunu özetler niteliktedir: “Sizin kentinizde 10 tane profesyonel futbol kulübü olacak...Basketbolda Türk Telekom, TED Ankara Koleji, Ormanspor, BOTAŞ gibi kulüpler, file altında Halkbank, Ziraat Bankası gibi devasa markalar ter dönecek... Hentbolda hep öncü ve lokomotif bir kent... 60’ın üzerinde spor federasyonu,.Bakanlık...Genel Müdürlük burada olacak. Bir de spor basınına bakın. TRT ve Anadolu Ajansı dışında Sabah Gazetesi’nde bir tane tecrübeli spor muhabiri bulamazsınız. Henüz staj aşamasında olan 1 muhabir, diğer alanlarla birlikte spora da göz kulak oluyor. Hürriyet gazetesinde sadece 1 kişi. Milliyet gazetesinin spor sayfasını sayfa sekreteri hazırlar. Star, Türkiye, Vakit, Cumhuriyet, Posta, Sözcü gibi ulusal gazetelerin son 5 yılda Ankara’da spor muhabiri çalıştırdığını görmedim. FotoMaç ve Fanatik gibi tek işlevi spor olan gazetelerin Ankara’da muhabiri "yok" desem "şaka mı " dersiniz. Maalesef yok.Yetiştirdiğiniz, geleceğin gazetecisi, televizyoncusu olarak hazırladığınız öğrencileriniz bırakın bu mesleği icra etmeyi staj bile yapamadılar. Son 10 yılda staj yapma şansını yakalayan hiç bir öğrenci bu mesleği icra edemedi. Korkunç bir manzara var.”

K3, “Hemen şunu belirteyim, 36 yıllık meslek hayatımın ilk 27 yılı Ankara’da, son 9 yılı da İstanbul’da geçti. Spor muhabirliğinde ya da yazarlığında istihdam artık yok denecek kadar azaldı. En büyük gazetelerde bile iki elin parmaklarını geçmeyecek sayıda arkadaş çalışıyor. Ayrılmanın yerine de kolay kolay kimse alınmıyor. Hani demem o ki, iletişim fakültelerinde öğrenim gören kardeşlerimizin, medyada değil de, değişik alanlarda hedef kovalaması, daha mantıklı olur.”

K5, “Belki de en can alıcı ve en dramatik soru bu. Her geçen gün daralan bir medya ve her geçen gün istihdam sayısı azalan Ankara spor servisleri var. Böyle bir ortamda, gelecekte spor muhabiri olmayı hedefleyen gençler için, seçenekler hızla azalıyor. Şu an için doğruyu söylemek gerekirse, Ankara açısından umutlar yok denecek kadar az gibi.”

K9, “Tek kelime, Ankara’da ve Ankara spor basınında kimseye bir şans yok. Muhabir olmak isteyen, gerçekten gazeteci olmak isteyen gençlerin özellikle sporla ilgili çalışma alanı Ankara’da yok, kalmadı. Gençler, ya TRT, ya da AA gibi geniş kadrolu kurumlarda, 09.00-18.00 memur gibi çalışma olanağı bulabilirler. Bu da habercilikten çok, basın toplantılarından, hazır kıta takımlardan bilgi aktarımı yapmak demek olacaktır. Ne yazık ki, Ankara’da ana akım medya dediğimiz İstanbul basınına ilgilendiren, ‘haber’ kalmamıştır.”

K10, iletişim fakültesine gitmenin zaman kaybı olduğunu söyleyerek, “Yeni açılan okullar ve Ankara spor basını hiçbir şey ifade etmiyor. Benim gençlere tavsiyem gelecekte oluşabilecek ya da yeni oluşan meslekleri tercih etsinler. Artık gazetecilik yapabilecekleri bir mecra yok” diye konuşmuştur.

K7 ise zorluklara rağmen her zaman umudun da olduğu vurgusu yapmaktadır: “Her zaman üstüne basarak söylediğim bir görüşüm var ‘hayat varsa umut vardır’ bugün gelinen zor noktada üniversiteden mezun öğrencilerin işleri hiç de kolay değil ama insanlar kendi şartlarını zorlayıp kendini geliştirip bir adanmışlık içinde bazı fedakarlıklar yaparak bu mesleğin içinde yer almanın koşullarını zorlayacak ve oyunun içine girdikten sonra baş aktör olmak için çok çalışacak, kısacası zor ama imkansız değil.”

Ankara Spor Basınının Önde Gelen İsimleri

Katılımcıların, Ankara spor basınının önde gelen muhabir ve yazarları deyince üzerinde birleştikleri isimlere bakıldığında;Arman Talay, Erol Yaşar Türkalp, Devrim Sağıroğlu, Taki Doğan, Sümer Demir, Neşet Özmen, Doğan Ersavaş, Metin Gören,Güray Soysal, Meriç Enercan, Besim Güçtenkorkmaz, Zeki Çol, Yusuf Yalkın, Atilla Türker, Cemal Ersen, Tayfun Bayındır gibi gazeteciler görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, 30 yıl ve üzerinde görev yapan 10 spor gazetecisi ile derinlemesine görüşmeler yapılarak, Ankara spor basınının 1980’li yıllardan günümüze geçirdiği süreç, spor muhabiri, yazar, istihbarat şefi, haber müdürü ve genel yayın yönetmenlerinin değerlendirme ve tanıklıklarıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan gazetecilerin mesleki deneyimleri 30 ile 42 yıl arasında değişmektedir. 40 yıl ve üzeri deneyime sahip katılımcı sayısı 5’dir. Katılımcıların 7’si lisans (Basın Yayın Yüksekokulu- yeni adıyla İletişim Fakültesi), 3’ü ise lise mezunudur(Tablo 1).

Katılımcılar, Ankara spor basınının özellikle 80’li ve 90’lı yıllarda çok etkin olduğunu, spor servislerinde Devrim Sağıroğlu, Erol Yaşar Türkalp, Taki Doğan, Meriç Enercan, Neşet Özmen, Zeki Çol gibi güçlü isimlerin bulunduğunu, Ankara bürolarında hazırlanan çok sayıda haberin haftanın bazı günlerinde manşetlere taşındığını, Ankara’nın onayını almayan bir ismin TSYD Genel merkezinde yönetici olmasının zor olduğunu, Ankaralı gazetecilerin başarılı ve kapasiteli olması nedeniyle İstanbul’a spor müdürü olarak transfer edildiğini, arkadaşlık bağlarının da güçlü olduğunu belirtmişlerdir.

Tüm gazeteciler Ankara spor basınının gerilemesi ve etkisini kaybetmesindeki en başta gelen unsurun Futbol Federasyonu Yönetim ve Kurullarının İstanbul’a taşınması olduğu konusunda görüş belirtmişlerdir. Ayrıca Basketbol Federasyonu’nun İstanbul’a taşınmasının Ankara spor basınının daha da zayıflamasına neden olduğu vurgusu yapılmıştır.

Katılımcılar aynı zamanda gazetecilerin her dönemde yaşadığı sıkıntıların başında özlük haklarının geldiğini, 212 kadrosu dışında istihdamlar yapıldığını, sigortasız gazetecilerin kolayca işten çıkarıldığını belirterek, sendikalaşmanın önüne 90’lı yıllarla birlikte engeller konulduğu, spor servislerinin en kolay basın sigortası yapılan servis olma özelliğinden 90’lı yıllarla birlikte en zor basın sigortası yapılan bölüme dönüştüğü şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Spor muhabirlerinin haber kaynaklarıyla ilişkilerini sorduğumuz katılımcılar genellikle, karşılıklı saygıya dayanan bir ilişki olduğunu, iletişimlerini düzeyli ve haber odaklı kurduklarını, spor gazeteciliğinin prestiji nedeniyle, sporun üst düzey yöneticileri ve spor bürokrasisinin gazetecilere önem verdiğini, bilgi verme konusunda istekli olduklarını, güvene dayalı, samimi ilişkiler kurabildiklerini, 2000’li yıllarla birlikte basınının ve özel olarak da spor gazeteciliğinin etkisi ve güvenilirliğindeki azalma nedeniyle haber almanın zorlaştığını, ilişkilerin zayıfladığı ya da çıkar ilişkilerine dönüştüğü bir döneme doğru evrildiğini belirtmişlerdir.

Katılımcılar, teknolojik gelişmelerin haber ve fotoğraf ulaştırmadaki zorlukları büyük oranda giderdiğini, daha hızlı, daha ayrıntılı haber ve fotoğraf geçme imkanına sahip olduklarını, hantal cihazları kullanma, mekana ve diğer insanlara bağlı olma zorunluluğunu aştıklarını, özellikle yurtdışından haber ve fotoğraf geçmenin meşakkatinin ortadan kalktığını ancak teknolojinin getirdiği kolaylıklara rağmen, istihdam edilen gazeteci sayısının azaldığını ve ara elemanların yok olduğunu da ifade etmişlerdir.

Ankara spor gazetecilerinin sporun üst yöneticileri (siyaset kurumu) ve spor bürokrasisi ile ilişkilerinin karşılıklı saygı ve güvene dayandığı, spor servislerinin ve şeflerinin çok etkili olduğu, spor bürokrasisinin iyi ilişkiler geliştirmeye çabaladıkları, olumsuz haber olmaktan çekindikleri, istenilen

bilgiler konusunda kolaylık sağladıkları, soru sorma, haberi takip etme, haber yazma gibi konularda daha serbest bir çalışma ortamı sundukları, spor teşkilatını, federasyonları zor durumda bırakacak haberlerin çok daha sık şekilde yer aldığı, bunların büyük tepki çektiği ancak bu durumun karşı tarafın baskı kurmaya yönelik bir çabasına dönüşmediği görüşünü paylaşmışlardır. Şimdiki dönemde ise spor muhabirlerinin bu özgür alanı çok iyi kullanamadıkları, sadece siyaset ve spor yöneticileri değil, taraftar gruplarının da sert müdahalesi ve baskısı ile karşı karşıya kaldıkları görülmektedir.

Katılımcılar, eskiden daha itibarlı ve saygı gören, sözü dinlenir, yorumları dikkate alınır bir mesleğin mensupları olduklarını belirtirken, gazeteci kimliğinin önemli olduğunu altını çizmektedirler. Bu saygınlıkta gazetecilerin kişiliği, gazetelerin etkinliği, muhabirlerin gazete imkanlarıyla habercilik yapmaları, sipariş üzerine haber yapmamaları, giyimlerine, kuşamlarına dikkat etmeleri gibi unsurların belirleyici olduğu konusunda görüş belirtmişlerdir.

Katılımcılar genel olarak İstanbul'un üç büyükler ve futbolla ilgili organizasyonları sahiplendiğini, Ankara'daki muhabirlerin ise diğer federasyonların neredeyse tamamının Ankara'da olması nedeniyle olimpik branşlardaki uzmanlıkları ve ilişkileri nedeniyle futbol dışındaki branşların turnuva ve şampiyonalarını daha fazla takip ettiklerini aktarmışlardır. Katılımcılar; spor sayfalarının zamanla azalması, tekelleşme, spor sayfalarının futbol sayfalarına dönüşmesi, futbol dışındaki haberlerin ajans haberleri üzerinden ikame edilmesi, özel haberler için muhabir gönderilmemesi sonucu Ankara basınının bu tür organizasyonların da dışında kalması konusuna da vurgu yapmışlardır. Bazı katılımcılar ise, Ankara basınının her dönemde, İstanbul'un merkez olma özelliği ve üç büyük takımın etkisi ile geri planda kaldığını, büyük organizasyonları takip etmek için İstanbul'dan hak kopartmaya çalıştığını söylemişlerdir.

1980 askeri darbesi sonrası Türk basınında yaşanan değişimler, gazete yönetimlerinin kendilerini zora sokacak siyasi haberler yerine spor ve magazin ağırlıklı haberlere öncelik vermesini ve bu alandaki kadrolarını güçlendirmesini beraberinde getirmiştir. 1980 sonrası, renkli ve fotoğraflı gazetelerin halkın ilgisine sunulduğu bir dönem olarak dikkati çekmiştir.

Sonuç olarak Ankara spor medyasının; 1980-2000 yılları arasında, çok sayıda gazetecinin istihdam edildiği, tüm branşlara ve amatör sporlara yer veren, rekabete açık, İstanbul medyası karşısında etkin, spor yönetim ve organizasyonunda saygınlığının daha çok hissedildiği bir durumdan, 2000'li yıllarla birlikte ciddi bir ivme kaybederek, servislerde yalnızca bir muhabirin istihdam edildiği ya da istihdamın tamamen ortadan kalktığı, İstanbul medyası ve spor yönetimi karşısında eski etkisinin çok uzağında bir durumda olduğu ortaya konulmuştur.

KAYNAKLAR

- Atabeyoğlu, C.(1991). *Türkiye'de spor yazarlığının 100. yılı (1891-1991)*. Türkiye Spor Yazarları Derneği Yayınları.
- Fişek, K.(1998). *Spor yönetimi- Dünya'da ve Türkiye'de*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Gökdemir, O. (1999). Bir politik söylem aracı olarak futbol. *Düşünen Siyaset Dergisi, Futbol Sayısı*, 2, 32-36.
- İlhan, E. (2018). Spor kültürü ve medya. B. Ayhan (Ed.), *İletişim sosyolojisi içinde* (409-440 ss.). Konya: Literatür Akademik Yayınları.
- Güçtenkorkmaz, B. (2019). *Gazeteler arasında futbol oynanırdı*. Erişim adresi <https://www.gezintihaberleri.com/?Syf=18&Hbr=1069495&%20Eri%C5%9Fim>
- Kazaz, M. (2007). *Televizyon spor haberleri-yapısal çözümleme ve dil kullanımı*. İstanbul: NKM Yayınları.
- Özkazanç, A. (1998). *Türkiye'de siyasi iktidar ve meşruiyet sorunu:1980'li yıllarda yeni sağ*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Özsoy, S. (2011). Spor basını açısından Türkiye'de 1950'den günümüze Milliyet Gazetesi'nde yaşanan değişim. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 7(1), 212-221.
- Şaylan, G.(1995). *Değişim küreselleşme ve devletin yeni işlevi*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

- Uzun, R. (2009). *Türkiye kitle iletişimi: Dün-bugün-yarın*. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Uzun, R.(2001). *Türkiye'de spor basını (1980-2000)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara.
- W. M. Leonard II.(1988). *A sociological perspective of sport*, Third Edition, New York: Macmillan Publishing Company.
- Yıldırım A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*.Ankara: Seçkin Yayınevi.

Extended Abstract

In the current study, in-depth interviews were conducted with ten sports journalists who worked for 30 years or more, and the process of Ankara sports press from the 1980s to the present has been explored thanks to the evaluations and testimonies of sports reporters, writers, news editors, news directors, and executive editors. The professional experience of the journalists participated in the study ranges from 30 to 42 years. The number of participants with 40 years or more of experience is five. The seven participants have bachelor's degrees (School of Press and Broadcasting - newly named Faculty of Communication) and 3 of them are high school graduates. All participants emphasized that Ankara sports press was very active, especially in the 80s and 90s, there were strong names such as Devrim Sağıroğlu, Erol Yaşar Türkalp, Taki Doğan, Meriç Enercon, Neşet Özmen, Zeki Çol in sports services, many news had been prepared in Ankara offices made headlines on some days of the week. It was difficult for a person who had not received Ankara's approval to become a manager at TSYD (Turkish Sports Writers Association) Headquarters. The journalists from Ankara were transferred to Istanbul as sports directors due to their success and capacity, and their bonds of friendship were strong. All journalists expressed their opinion that the most important factor in the decline and loss of influence of the Ankara sports media was the relocation of the Football Federation Executives and Boards to Istanbul. In addition, it was emphasized that the relocation of the Basketball Federation to Istanbul caused the Ankara sports media to weaken even more. The participants noted that the most important problem faced by journalists in every period have been the personal rights issue. Also, employment other than 212 lineups, and easily dismissing the uninsured journalists were the obstacles that was put in front of unionization in the 90s. Sports services changed from being the easiest to provide media insurance to the most difficult media insurance department in the 90s. The participants, whom asked about the relations of sports reporters with news sources, generally stated that there has been a relationship based on mutual respect, and they have established their communication in a respectful and news-oriented manner. Due to the prestige of sports journalism, the senior executives of sports and sports bureaucracy tied importance to journalists. They were willing to provide information, and they could establish sincere relations based on trust. The participants also stated that it became difficult to get news due to the decrease in the influence and credibility of the media and especially sports journalism in the 2000s. Sports journalism has evolved into a period when relations weakened or turned into relations of interest. The participants added that technological developments have largely eliminated the difficulties in delivering news and photos. They have had the opportunity to report faster, more detailed news and photos. They have overcome the necessity of using bulky devices and being dependent on the place and other people. The difficulty of reporting news and photos, especially from abroad, has disappeared, but despite the conveniences brought by technology, the number of employed journalists has decreased and the intermediate staff has disappeared. The participants also emphasized that the relations of Ankara sports journalists with the top managers of sports (political institutions) and sports bureaucracy have been based on mutual respect and trust. Sports services and chiefs have been very effective, and the sports bureaucracy has tried to develop good relations, let alone put pressure, they have been afraid of being in negative news. They have provided convenience in the requested information. They have offered a freer working environment in matters such as asking questions, following the news, and writing the news. The news that would put the sports organization and federations in a difficult situation has been much more frequent. They received a great reaction, but this situation was not turned into an effort to put pressure on the other side. In the current period, it is seen that sports reporters cannot use this free space very well, and they are faced with harsh intervention and pressure not only from political and sports managers but also from fan groups. Journalists stated that they were members of a profession that used to be more

esteemed and respected, whose word was listened to, and whose comments were taken into account. They expressed their opinion that factors such as the personality of the journalists, the effectiveness of the newspapers, the journalists' reporting with the newspaper facilities, not making news on order, and paying attention to their clothing and outfits were determinative in this prestige. The participants said that Istanbul generally embraces the big three and football-related organizations and that the reporters in Ankara follow the tournaments and championships of branches other than football due to their expertise and relationships in the Olympic branches since almost all of the other federations are in Ankara. They expressed their opinion that the Ankara media has been also excluded from such organizations as a result of the decrease in sports pages, monopolization, the conversion of sports pages to football pages, the substitution of news other than football over agency news, and the lack of sending reporters for special news. Some participants, on the other hand, said that the Ankara media has always remained in the background because Istanbul has been the center due to the influence of the three big teams and that it has been trying to get rights from Istanbul to follow big organizations. The changes in the Turkish media after the 1980 military coup brought along the fact that newspaper administrations gave priority to sports and magazine-based news instead of political news that would put them in trouble, and strengthened their staff in this field. The post-1980 period attracted attention as a period in which color and photographic newspapers were presented to the public's attention. In conclusion, it is revealed that the Ankara sports media have lost its position where a large number of journalists were employed, which included all branches and amateur sports, was open to competition, was effective against the Istanbul media, and where its prestige was felt more in sports management and organization between 1980 and 2000; and by losing a serious momentum with the 2000s, it has turned into a situation that only one reporter was employed in the services, or that employment was eliminated, and that it was far from its former influence against the Istanbul media and sports management.

